

Podivuhodný zážitek milovníka krásy

Zvláštní... Ještě nikdy neviděla okna tak veliká a vysoká, a přesto ještě nikdy neviděla místnost tak tmavou a šerou. Ač byl venku docela jasný den, zde se mohlo zdát, že se ulicemi prohání temná listopadová plískanice. Snad za to mohly ty těžké žaluzie podobné spíše kobercům než čemukoli jinému, jež na obou stranách odřezávaly okenní tabulky? Možná...

„Co mi chcete?“ ozval se odkudsi z rohu bručivý hlas. Musila instinktivně přimhouřit oči, aby v bezedné prázdnotě malířských stojanů, křesel, stoliček, obrazů, sošek, skříněk, vitrínek, knih, baněk a preparátů rozeznala alespoň obrysy lidské postavy. Ta *Wunderkammer* jí na drobný okamžik vzala dech.

„Tohle vám posílá pan domovník!“ Napřáhla hebkou ruku s obálkou, co nejdále to dovedla, až jí nakonec držela jen za konečky prstů a ten bílý lístek vlál v nekonečnu pokoje jako bílý praporec poraženého vojska. Ona se však nevzdávala – jen se bála postoupit byt' o píd' blíže.

Bručivý hlas se v rohu místnosti napřímil. Přestože zestárlý, stále se jevil být vysokým a statným. Postoupil k ní. Bílý vous se zjevil v jediném paprsku slunečního svitu a dal jí na okamžik možnost zahlédnout vrásky na mužově tváři a také stíny, jež vrhaly. Vzal si od ní dopis a zase se utopil ve tmě. Zdálo se jí, že se bílá obálka snad jen vznáší v černočerném vzduchoprázdnu; že jí ani nikdo nedrží...

Roztrhl obálku, přečetl její obsah, melancholicky se usmál:

„A co ty jsi zač?“

Přiznala, že je domovnickova dcera.

„Pěkně mě tvůj tatínek pozdravuje.“

Mlčky se tázala, oč jde.

„Do konce měsíce mám byt vyklidit. Pěkně mě pozdravuje...“

Vzpomněla si, kolikrát už tatínek na malíře Dudka nadával – kolikrát si rodině stěžoval, že už půl roku od něj neviděl ani korunu z činže.

„...ale mně už to může být jedno,“ smál se zase starý pán a jeho mohutná bránice rozechvívala temnotu. „Mně to může být jedno, protože já už brzy umru. Já si lehnu tady na to kanape a umru.“

Neviděla, co mu na to říci, a chtěla zase rychle pryč; padala tu na ni velká tíseň a strach a snad i smutek... Krátila si zatím čas tím, že mžourala ještě víc po pokoji a v přítmí jen intimně osvětlených koutů – v tom barokovém šerosvitu – hledala a nalézala obrazy plné fantaskních krajin, které se mísily s portréty vážených pánů a sličných dam; viděla zde akty a viděla poházené temperové tuby na zemi; viděla rozšlapané temperové tuby, z nichž zaschlé barvy kanuly přímo na dávno sešlý perský koberec; viděla sochařskou hlínu, z níž se natahovaly ruce i nohy jakoby navždy uvězněné v kameni, prosící o vysvobození, žadonící na kolenou, snad i slyšela jejich nikdy nevymodelované hlasy, jak tence pláčou...; viděla, co nikdy dříve neviděla, ale přesto cítila, že nevidí dost, protože to vše bylo zastřené jakousi pavučinou šera, která jí neumožňovala pohlédnout blíže.

„Jediné, čeho lituji,“ pokračoval bílý vous, „je, že jsem nikdy nestvořil opravdovou krásu. Celý můj život byla honba za krásou, zcestoval jsem za ní celý svět, abych ji polapil a přenesl na plátno... a nepovedlo se.“

„Máte tu krásné obrazy,“ namítlo děvče nesměle.

„Mám... mám... a spoustu jsem jich prodával, abych měl z čeho žít. A prodávaly se dobře. Ovšem to byly kýče a nedodělky. Jen u jediného jsem vždy cítil, že se té kráse alespoň přiblížil...“

Vstoupil zase do trychtýře světla a ukázal na malířský stojan, který stál mezi okny. Jeho dřevěný rám pevně svíral napjaté plátno, na němž seděla neznámá krásná žena v karmínových šatech, která měla hnědé kadeře a u nohou chlupatého psíka, za zády tapety a okno do širého světa, který byl modrý a jásavý, a v klíně přidržovala rukama květináč a v tom květináči měla koniklec, který se dral k tomu oknu, aby se napil světla, jež skrze něj přicházelo. Jeho fialové okvětní kvítky se smály a zelené listy zářily.

„Vždyť ten je ale opravdu nádherný,“ oponovala mu dívka. „Nic mu nechybí...“

„Nechybí, máš pravdu,“ přisvědčil starý malíř. „Pracoval jsem na něm poslední rok – na něm a ničem jiném, žil jsem jen z úspor... a teď mu opravdu nic nechybí.“

„Pak je to ale ta vtělená krása, po které toužíte!“

„Není!“ zakvílel malíř bolestně. „Přese vše to stále není ona. Nic tomu obrazu nechybí – ale něco přebývá! Ano, něco je tam nyní navíc!“

„Vždyť je pěkný,“ přemlouvala jej dívka usměvavým hlasem.

„Ty jsi hodná,“ opětoval úsměv, ale spíš než uznání skýtal jakousi povýšeneckou bohorovnost, jak dobře cítila. „Ale taky jsi ještě moc mladá a nemoudrá.“ Neřekl hloupá ani nezkušená – řekl nemoudrá. Snad měl pravdu.

„Ale jen se na něj podívejte. Ta žena...“ Povšimla si, že malíř se usmál znovu, ale tentokrát jaksí skrytěji a proto upřímněji. „...je opravdu nádherná.“

„Ovšem je nádherná sama o sobě, nebo je nádherný způsob, jímž jsem ji zachytil?“

„Oboje,“ ucukla dívka před takovou otázkou. Nepřemýšlela nad tím tak hluboce a... moudře.

„Dobrá... ale neříkej to prosím *jen tak*.“

„Její šaty jsou taky krásné... a jsou moc dobře namalované!“ dodala rychle. „Jejich záhyby jsou uvěřitelné, i stíny v těch záhybech, a jak volně plynou dolů a srůstají se zemí... Jsou dokonalé.“

„A přece se mi nelíbí! Jsou příliš dokonalé! V jejich dokonalosti spočívá jejich nedokonalost!“ Nechtěla mu znovu oponovat.

„Tak tedy ta květina. Ta je opravdu hezká. Ta žádnou chybu nemá. Ta se mi líbí!“

„Myslíš, že květina...?“

„Ano. V ní je opravdová krása.“

„Krása její, nebo moje?!“

„Záleží na tom?“

„Pro mě ano!“ zdůraznil malíř jaksí nabubřele a vrásky rozehrávaly na jeho čele prapodivnou stínohru.

„Pak ale vaše cesta za opravdovou krásou svůj cíl ani nemá. Protože malujete-li opravdové věci, jejich krásu už nevylepšíte. Bude přesně taková, jakou ji stvořila příroda. Člověka můžete ještě v jeho ješitnosti upravovat – retušovat a zkrášlovat – ale květina vám řekne pravdu.“

„Tedy je ta květina opravdovou krásou, za níž jsem celý život putoval?“

„Ano,“ odvětila pevně.

Vrásky rozehrály jakousi prapodivnou hru. Křivily se a natahovaly – rostly a smršťovaly se – byly komické a groteskní – v jejich záhybech se skrýval harlekýn i kolombína – a vzdouvaly se spolu na vlnách malířových myšlenek a vnitřních rozporů.

Konečně bylo dobojováno. Malíř uchopil drobný nožik – kdo ví, kde jej vzal – a s jakousi obřadností z plátna vyřízl drobný obdélník s koniklecem. Poděkoval dívce a propustil ji.

Na druhý den jej našli na loži mrtvého. Cestou přirozenou, nakázanou nám všem vyššími silami. Ruce měl zkřížené na hrudi a objímal jimi ten malý hadrový čtvereček s květinou, která nyní i pro něj symbolizovala opravdovou krásu.